

Illustrationsmaterial till föreläsningar om Pierre Bourdieus sociologi inspelade 12 och 18 maj 2020

Donald Broady <donald.broady@soc.uu.se>
www.skeptron.uu.se/broady/sec/

I föreläsningarna hänvisas till urvalsvolymen P. Bourdieu, Kultursociologiska texter. Innehållet är detsamma i de olika utgåvorna fr.o.m. förstaupplagan 1986 men typografin och sidbrytningen ändrades fr.o.m. 3 uppl. 1991. I den här föreläsningarna avser sidangivelserna dessa senare upplagor.

Illustrationsmaterialet nedan består framför allt av sammanställningar och figurer som kan vara lättare att deschiffrera i ett större A4-format än på slajdarna.

Utöver detta illustrationsmaterial finns som en PDF-fil en separat utskrift av de viktigaste slajdarna. Ett tiotal slajdar i slutet innehåller läsanvisningar till Kultursociologiska texter.

Under föreläsningarna ska jag gå genom boken från början till slut. Den röda tråden är att jag berättar om hur Bourdieu och hans medarbetare i sina undersökningar gjort bruk av begrepp såsom strategi, habitus, kapital (symboliskt, kulturellt, ekonomiskt, socialt kapital), det sociala rummet, fält.

För korta definitioner av dessa nyckelbegrepp se nästa sida under rubriken "Verktyslådan".

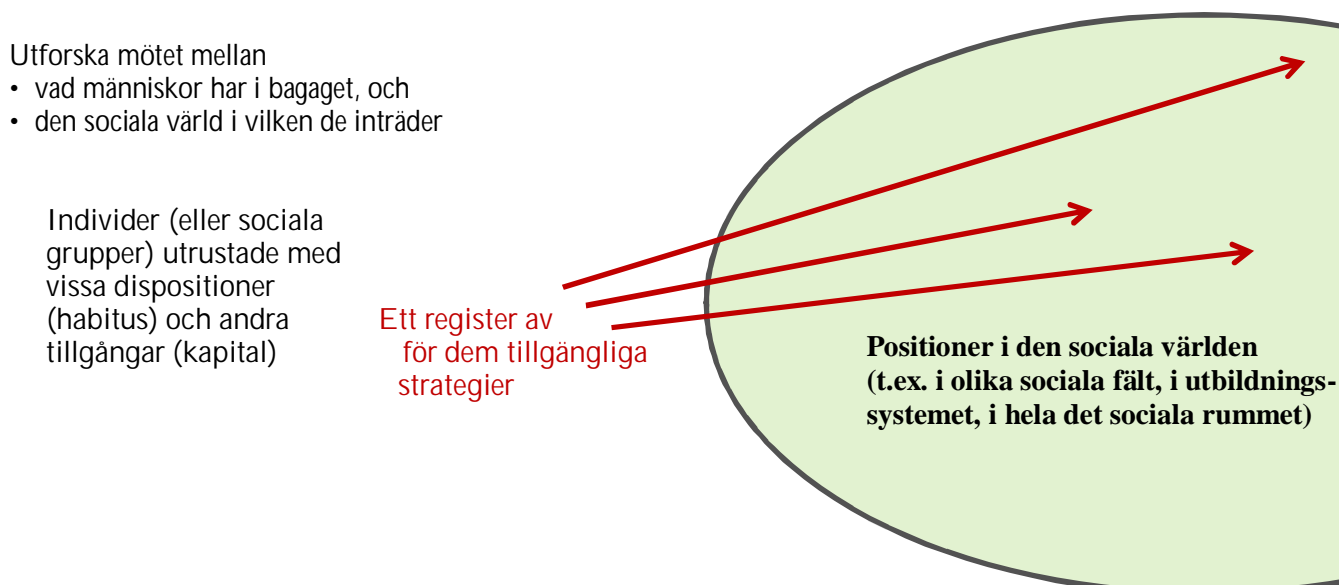
Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

Individer (eller sociala grupper) utrustade med vissa dispositioner (habitus) och andra tillgångar (kapital)

Ett register av
för dem tillgängliga
strategier

**Positioner i den sociala världen
(t.ex. i olika sociala fält, i utbildnings-
systemet, i hela det sociala rummet)**

Verktöglådan

Kapital är enkelt sagt symboliska och materiella tillgångar. Bourdieu skiljer mellan olika arter av kapital: kulturellt kapital (kultiverat språkbruk och förtrogenhet med den s.k. finkulturen, förmågor som i Frankrike förvärfvas främst i elitskolor), socialt kapital (släktband, vänskapsförbindelser, kontakter med gamla skolkamrater, kåranda) och ekonomiskt kapital (materiella tillgångar samt kännedom om ekonomins spelregler), jämte många mer speciella kapitalarter såsom "utbildningskapital" (examina), "vetenskapligt kapital" (anseende i den lärda världen) eller "litterärt kapital". En tillgång vilken som helst fungerar som symboliskt kapital i de sammanhang där den tillerkännes värde. Låt säga en civilingenjörsexamen utgör ett utbildningskapital som är verksamt som symboliskt kapital inom näringslivets fält men inte inom litteraturens.

Med habitus avses system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. En människas habitus grundlägges genom de vanor hon införlivar i familjen och skolan och fungerar sedan som ett seglivat och ofta omedvetet handlingsmönster. Habitus kan betraktas som förkroppsligat kapital.

Strategier är individers, grupper eller institutioners försök att värna värdet på sitt kapitalinnehav och att försvara eller förbättra sin position. Sådana försök är ofta mer eller mindre omedvetna. Bourdieu använder således termen "strategi" – liksom "intresse", "investering", "vinst" – på annat sätt än i vardagsspråket eller i ekonomins vokabulär där man brukar avse medvetna föreställningar och överlagd kalkyl.

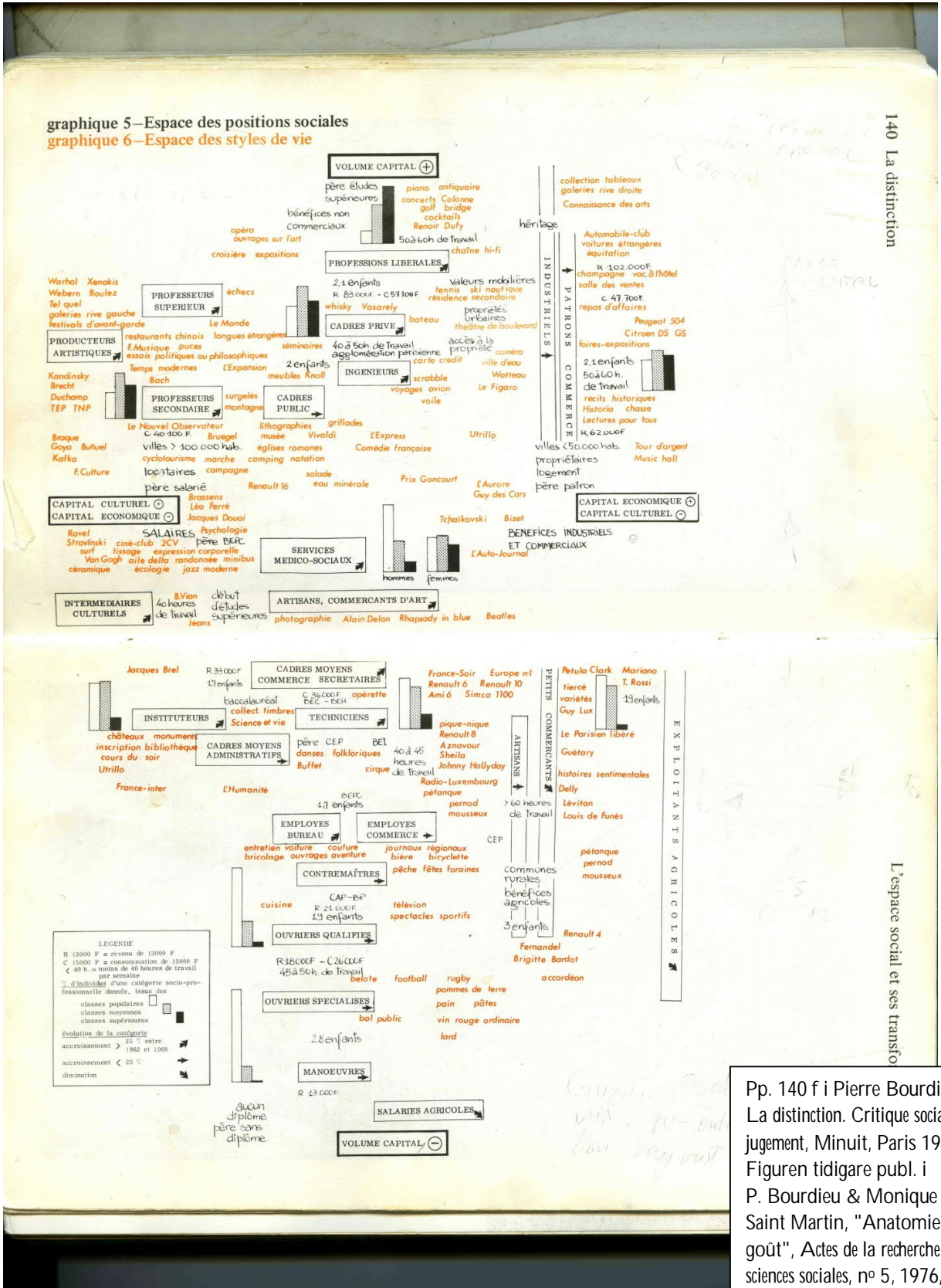
Det sociala rummet är systemet av relationer mellan de positioner som intages av olika sociala grupper (klasser, klassfraktioner, yrkesgrupper). Bourdieus undersökningar av det sociala rummet motsvarar således det som inom andra forskningstraditioner kallas klassanalys eller studier av social stratifiering. Den dominerande klassen är detsamma som överklassen, vilken enligt Bourdieu består av två stora fraktioner, å ena sidan en "dominerande" ekonomisk fraktion där företagsledare spelar en framträdande roll och å andra sidan en "dominerad" kulturell fraktion vari ingår universitetslärare, konstnärer, författare. Tyvärr klingar ordet "härska" alltför värdeladdat i nutida svenska öron, annars kunde Bourdieus la classe dominante på god svenska översättas med "den härskande klassen" (domination är den gängse franska översättningen av den vänsterhegelianska traditionens Herrschaft).

Fält kan, om vi söker en definition som är så generell som möjligt, definieras som ett system av relationer mellan positioner. Med socialt fält (även benämnt "kampfält" eller "konkurrensfält") avser Bourdieu ett föränderligt område i samhället där människor och institutioner strider om något de har gemensamt, t.ex. inom litteraturens fält om rätten att döma om litterär kvalitet. Varje autonomt fält har sin egen specifika art av kapital, och fältbegreppet är bl.a. ett verktyg för studiet av fördelningen av kapital. En typisk studie av det litterära fältet bygger på information om författares, kritikers eller förläggares innehav av både specifikt litterärt kapital (som ger dem anseende bland författare eller kritiker) och andra arter av kapital såsom kulturellt, socialt, ekonomiskt eller politiskt. Men ett fält kan även konstrueras på grundval av information om låt säga förlagens och tidskrifternas egenskaper. Det är då inte fråga om ett socialt fält utan ett fält av institutioner. Begreppet maktens fält använder Bourdieu för att fånga in hela systemet av relationer mellan samtliga kapitalarter av betydenhet, från konstnärligt kapital över juridiskt och politiskt till ekonomiskt.

Bidragen till denna antologi handlar inte så mycket om läsarna eller publiken (som tillhör konsumtionsfältet) utan framför allt om produktionsfält, befolkade av författare, konstnärer, kritiker, förläggare, gallerister etc. De kallas produktionsfält eftersom det är här som verk, värden och trosföreställningar – men även "producenter", dvs. författarna eller konstnärerna – frambringas. Ett särskilt slag av produktionsfält är kulturella fält (en mer precis benämning är fälten för kulturell produktion), dvs. konst, litteratur, vetenskap och religion, vilka i sin tur kan inrymma subfält såsom teaterns fält, sociologins fält etc.

För att ett område skall kunna analyseras som ett fält i Bourdieus mening krävs att det besitter en väl utvecklad autonomi, dvs. självständighet i förhållande till andra fält och till omvärlden i övrigt.

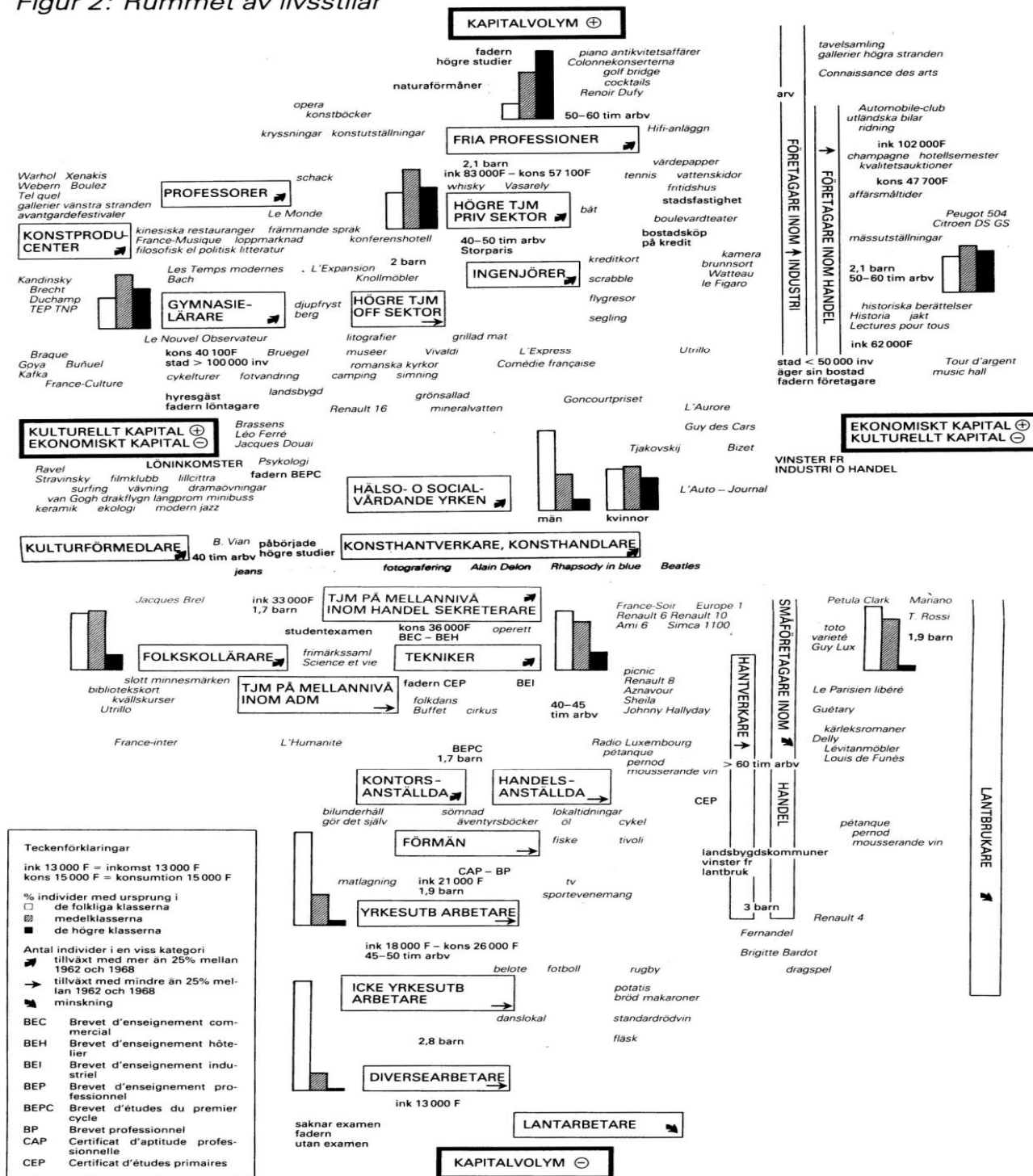
Ur D. Broady: "Inledning: en verktöglåda för studier av fält", Kulturens fält, Daidalos, Göteborg 1998, pp. 11–26. Citatet från pp. 13–15.

Pp. 140 f i Pierre Bourdieu, La distinction. Critique sociale du jugement, Minuit, Paris 1979. Figuren tidigare publ. i P. Bourdieu & Monique de Saint Martin, "Anatomie du goût", Actes de la recherche en sciences sociales, n° 5, 1976, pp. 2-82, 89-112.

Figur 1: Rummet av sociala positioner

Figur 2: Rummet av livsstilar

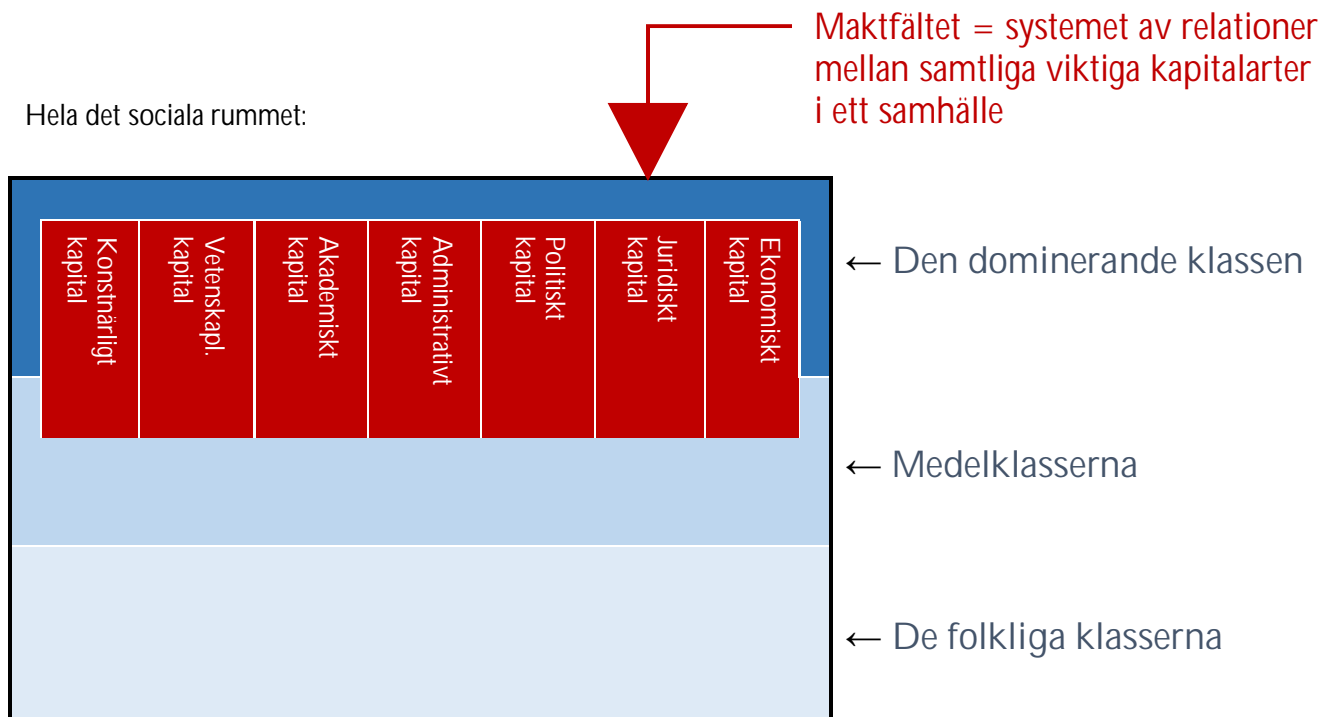

Sv. övers. av schemat i Pierre Bourdieu, La Distinction, Minuit, Paris 1979, p. 140.

Ur P. Bourdieu, Kultursociologiska texter, Salamander, Stockholm 1986, pp. 282 f. (pp. 290 f i 3 uppl. 1991 på Brutus Östlings Bokförlag Symposion och senare upplagor.)

Det sociala rummet och maktfältet enl. Bourdieu

Tumregler för att bedöma fältets autonomi

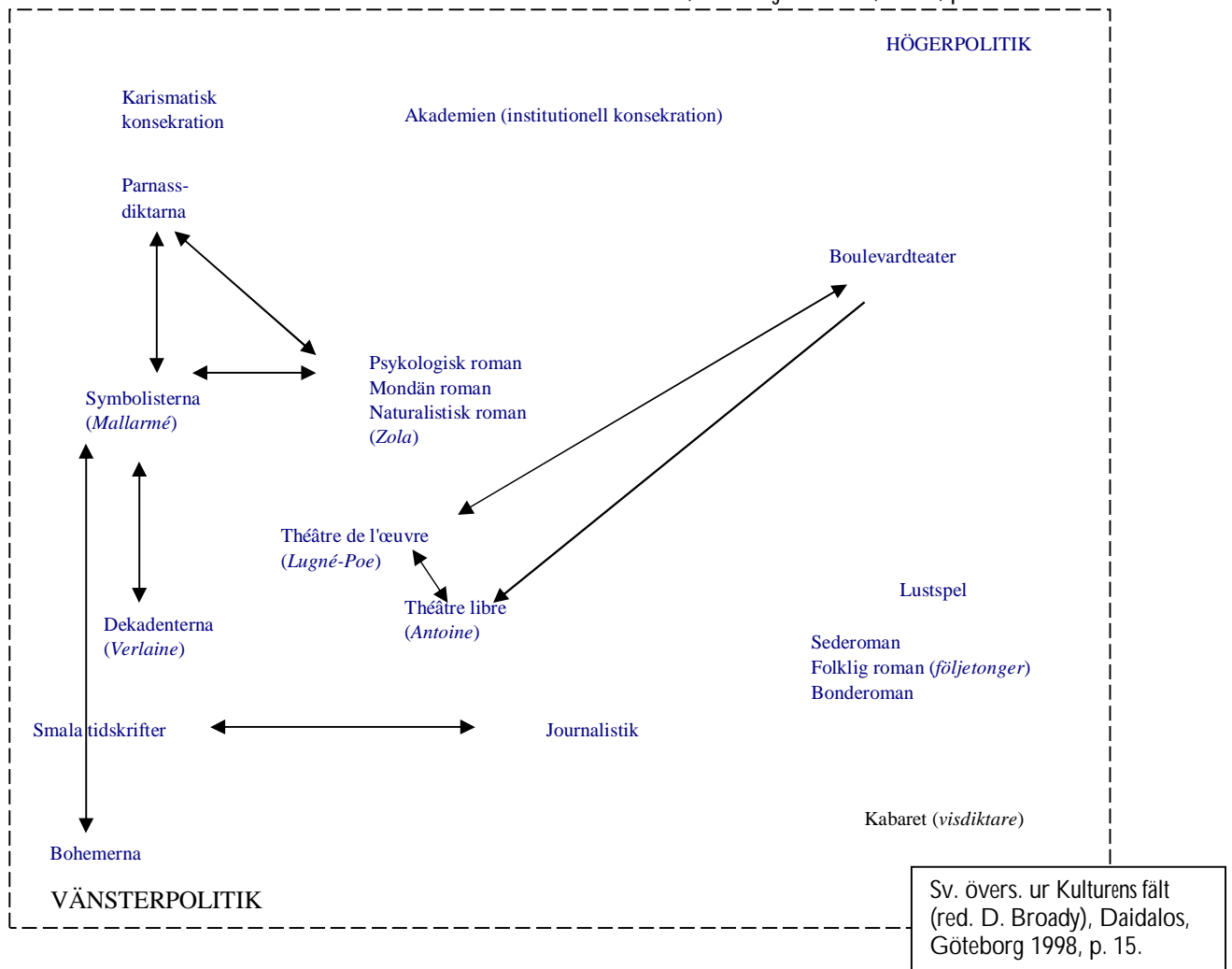
Här tio tumregler som kan vara till ledning för att bedöma graden av autonomi. Att ett fält, låt säga det litterära fältet, är autonomt innebär att det besitter

- sin egen specifika art av kapital (det litterära kapitalet är det anseende som vissa genrer, verk, författare eller kritiker åtnjuter; detta kapital existerar även i förkroppsligat tillstånd, nämligen i form av en författares eller kritikers förmåga att handskas med litteraturens verktygsmedel och kännedom om tidigare och aktuella strider inom litteraturens fält).
- en grundstruktur definierad av dels en polaritet som ställer de mest erkända författarna och genrerna mot de ringaktade eller okända, dels en polaritet som ställer stora innehav av litterärt kapital mot små innehav.
- ett eget "rum av möjligheter", det vill säga ett utbud av t.ex. genrer och verktygsmedel som står till buds för författare vid en given tidpunkt (ett autonomt fält har en struktur som liknar strukturen hos detta rum av möjligheter; det finns med andra ord dels ett socialt fält där ställningarna intas av olika läger bland författarna, dels ett homologt rum av möjligheter som inrymmer de tillgängliga ställningstagandena och litterära genrerna och verktygsmedlen).
- en "omvänd ekonomi", varmed avses att deltagarna värderar det litterära kapitalet högt, blundar för verksamhetens materiella betingelser och nedvärderar försäljningssiffror och andra "världsliga" mått på framgång (denna omvända ekonomi är mest framträdande i den region av av fältet där det specifika kapitalet väger tyngst, i det litterära fältet således den region där de renodlat litterära kvaliteterna är utslagsgivande).
- egna slag av inträdeskrav, insatser i spelet, vinster (belöningen består främst i att vinna erkännande och anseende som författare eller kritiker).
- egna trosföreställningar (som Bourdieu benämner doxa).
- ett eget slags drivkrafter, engagemang, hängivenhet, intresse (Bourdieu's term är illusio) som sporrar deltagarna att göra sina insatser i spelet.
- egna inrättningar som hallstämpelaren och författarna (Bourdieu's term är "konsekrationsinstanser", exempel är litteraturkritiken, de mest välrenommerade förläggarna, litteraturhistorikerna, akademierna).
- en förmåga att till fältets egen logik översätta teman och diskussioner som importerats från omvärlden (såsom när sociala eller politiska frågor transformeras till frågor om litterär stil).
- samt att man inom fältet fäster vikt vid att skriva fältets egen historia.

Ur D. Broady, "Nätverk och fält", pp. 49-72 i Sociala nätverk och fält (red. Håkan Gunneriusson), Opuscula Historica Upsaliensia 28, Uppsala universitet, 2002. Citatet från sidorna 51-52.

Kulturellt fält enl. Bourdieu

Det franska litterära fältet i slutet av 1800-talet. Efter P. Bourdieu, *Les Règles de l'art*, 1992, p. 176

Kulturella produktionsfält, generell struktur, fritt efter P. Bourdieu.

